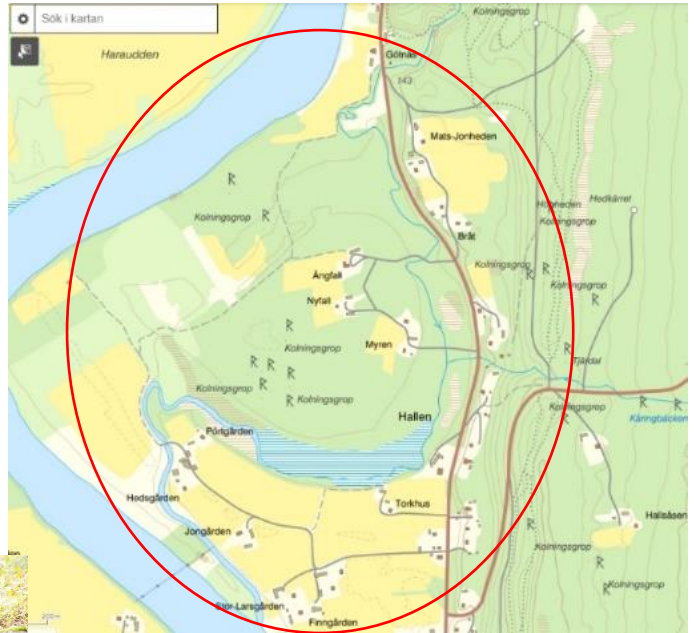

Götån, Ekshärad

WA73246374

Sammanfattning

Gott om öring, men inga kräftor funna. Enstaka elfisken gjorda tidigare, men inga i nedre delen. Götån rinner meandrande i en gammal Klarälvsfåra med sedimentbotten. Här kan död ved tillföras. Om lax skulle gå in här bedöms som osannolikt, men möjligt. Mer troligt att Klarälvsöringen går in. Lekbotten finns strax nedanför vägtrumman som är ett vandringhinder.

Uppströms väg 931 finns fina uppväxtområden för både lax och öring. Det är dock rensat och verkar bitvis vara ont om leksubstrat som följd. Vår rekommendation är att rensmaterialet återförs, och avvakta med leksubstrat tills det går att följa upp de första åtgärderna.

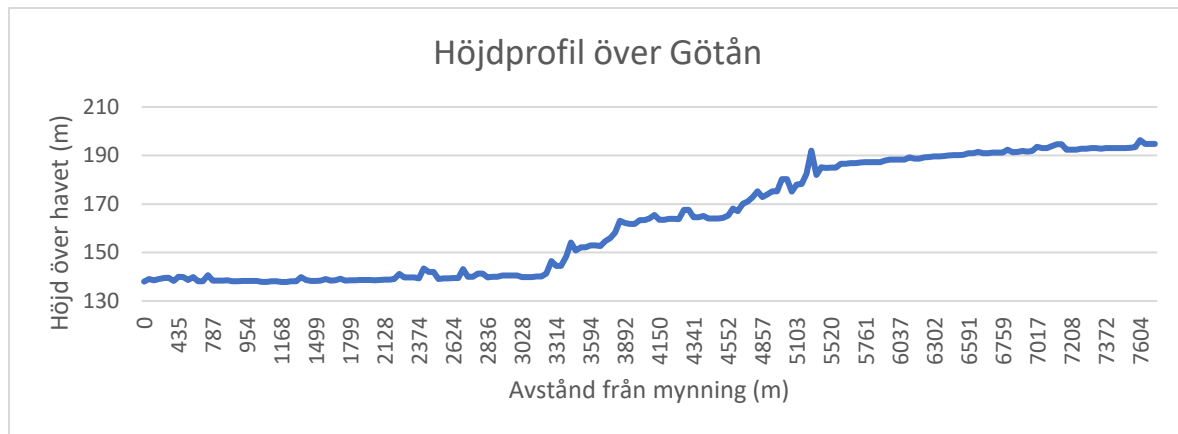
Högst prio är att åtgärda trumman, som utgör ett vandringhinder. Möjligheter finns att temporärt tröskla nedströms trumman. Att sätta in en rejäl halvtrumma är dock det som vore det bästa för både vägen och vattendraget.

Götån har idag bedömningen måttlig ekologisk status pga. bristande konnektivitet (trummor) och försurning. Upptröskling vid vägtrumman bedömer vi kan förbättra betydligt.

FVOF har beslutat att Sportfiskarna kan vara huvudman för denna åtgärd.

Länsstyrelsens input till projektet

Lsts bedömning: Ett lämpligt vattendrag för lax/öring. Kartering kan göras av vattenrådet för senare åtgärd. Utredning förekomst av flodkräfta bör göras.

Beskrivning

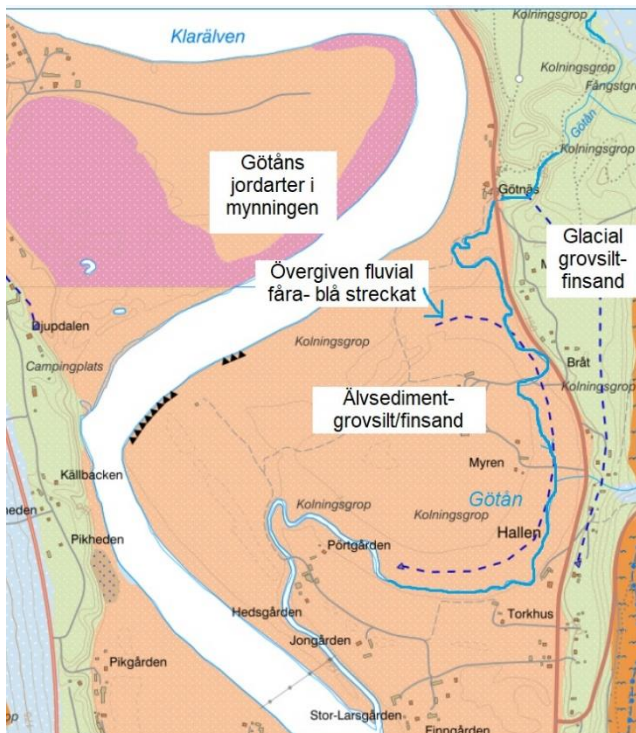
Götån är lugnflytande de första dryga 3km närmast mynningen, denna sträcka är inte undersökt i sin helhet, men fältbesök har gjorts vid stickprov längs sträckan. Bedömningen är att sträckan säkerligen kan förbättras om målet är uppväxtområde för öring, men att prion är låg. Efter den lugnflytande sträckan kommer en kortare strömsträcka över grusbotten strax nedströms trummorna under länsväg 931. Sträckan är kraftigt kanaliserad och gruset som ligger här har sannolikt spolats hit efter att åfåran uppströms vägen rensats. Bedömningen är ändå att det är relativt fina lekbottnar för både lax och öring, möjligtvis skulle strukturer kunna tillföras i form av block och ved. Trummorna som löper under länsväg 931 är det som har högt åtgärdsprion då de är underdimensionerade och fellagda. Trots detta bedöms de passerbara för öring vid de flesta flöden.

Att byta ut trummorna mot en rejäl halvtrumma vore det absolut bästa. Vår bedömning är dock att en sådan åtgärd kan ta lång tid att genomföra, varför vi istället ser det som lämpligt att temporärt tröscla upp nivån nedströms trumman, samtidigt som vi för parallella samtal med väghållaren om en långsiktig lösning.

Uppströms Länsväg 931 kommer fina uppväxtområden för både lax och öring. Det är dock försiktigt rensat och verkar bitvis vara ont om leksubstrat som följd. Vid fältbesök fanns lämpligt grus kvar i systemet, men det ligger i nuläget på suboptimala sträckor. Vår rekommendation är att rensmaterialet återförs, därefter gör en uppföljning 1-2 år efter åtgärderna. Om uppföljningar efter föreslagna åtgärder visar att leksubstrat fortfarande saknas kan tillförsel av lämpligt material bli aktuellt i framtiden.

Jordartskarta

Götån kommer ner från bergen i en ganska djup ravin som vattnet eroderat ner i det glaciala sediment som Klarälvsfjorden en gång avsatte under isens avsmältande. Efter vägundergången rinner Götån i en av Klarälvens tidigare älvfåror.

Hydrologi

Götåns avrinningsområde består av 49 km² skog och våtmarker och är definierat av SMHI som 10294. Götsjön som är källsjö, kalkas. Utloppet består av

myrmark. Götån delas upp i flera mindre bäckar för att slutligen rinna samman några km uppströms. En halvtrumma har nyss ersatt en icke-vandringsbar trumma uppe i skogsmarken.

Flödesstatistik (1991-2020)	vattenföring [m ³ /s]	Delavrinningsområdets SUBID:	10294
HQ50 Högsta vattenföring 50 år	6,13	Delavrinningsområdets AROID:	667789-137340
HQ25	5,54	Utloppspunkt, SWEREF99:	417617, 6673730
HQ10	4,75	Area [km ²]:	48,72
HQ5	4,12	Antal dammanläggningar enligt dammregistret:	0
HQ2	3,17	Specifik flödeseffekt [W/m ²]:	33,5
MHQ /medelhögvatten	3,35		
MQ /medelvattenföring	0,57		
MLQ / medel lågvattenföring	0,09		

Värdefulla kultur/fornlämningar

Stenåldersfynd i form av en mejsel och skaftyxa har gjorts och boplatser har hittats uppe vid Götån. Många kluster av äldre och yngre upplagor av kolningsanläggningar finns i sluttningen ner mot älvdalen, även en tjärdal är markerad. Tjära var en stor exportartikel bl.a. till Englands fartyg. Kolproduktionen lade grunden för järntillverkning redan under sen järnålder och fram till 1900-talets mitt. På 1800-talet försörjdes de "underlydande" det uppströms liggande Halgå bruk. Efter dess nedläggning flottade man kolet på pråmar ner till Edebäck. En av utskeppningshamnarna (lastageplats) låg i Götånäs. Fångstgroparna är sannolikt järnålder- tidig medeltid, en guldålder för skinn- och horn export söderut.

Mest känt lokalt är Profossdammen. Här bodde Ekshärads siste skarprättare (profoss). Idag är det ett fint utflyktsmål. Götån rinner nu fritt och dammen är borta.

Rester av kvarnen kan ses idag. Ovan foto på kugghjulet och nedan på dammfästet. Enl. ortsbefolkningen användes kvarnen så sent som på 1940-talet, då för att undslippa krigstidens ransonering.

Citat från Fornsök (daterat 2020) Såglämning bestående av 1 såggrund samt 1 50 m fördämningsvall.

.. Mellan fördämningsvallen och såggrunden finns rester efter en vattenränna. I och omkring sågruinen finns ett flertal kugghjul, drivhjul och axlar av järn.

Lämningen ger ett sentida intryck och återfinns inte i kartmaterial som är äldre än den Häradsekonomiska kartan

(Vår kommentar – det var en kvarn, möjligen även såg ?)

Foto nedan på kvarlämningen. Sept 2022

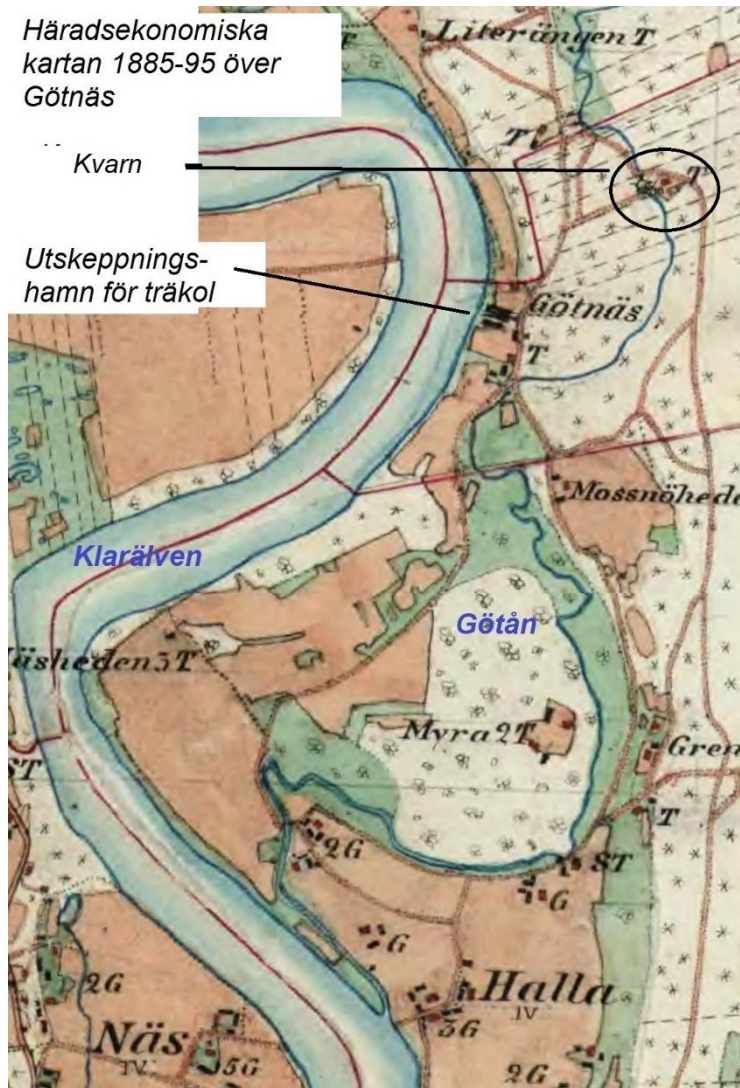
Områden med höga naturvärden

Intill Götån nedre lopp finns två utpekade miljöer med höga naturvärden, Se karta. I det övre loppet finns inga områden utpekade, men då Götån rinner i en fin ravin är bäckmiljön klart skyddsvärd.

Historiska kartor

Häradsekonomska kartan 1885-95 över Götån

Elfiskeresultat

Ett fiske har ovan landsvägen 2012 med mycket gott resultat. För elfisket 2022, har vi bara preliminära siffror, men även dessa visar på normala tätheter av äldre öring, medan det är lite låga tätheter av årsyngel.

Lokalnamn	Fiskedatum	Täthet årsungar	Täthet äldre än årsungar	Totalt antal/100 m2
6678540-1373260 Ned bro	2012-09-30		0	0
6678540-1373260 Ned bro	2022-09-23		5,5	5,5
6678562-1373302 Ovan landsväg	2013-09-19	5,3	14,5	19,8
6678562-1373302 Ovan landsväg	2022-09-23	3	8,7	11,6
6679050-1373550 Ns Profosdammen	1990-05-09	0	0,5	0,5
6679050-1373550 Ns Profosdammen	2022-09-23	2,1	4,8	6,9

Kalkning

Götån är målvattendrag (pH över 6) för kalkning. Götsjön båtkalkas och kalkning sker i flera våtmarker. Uppföljning sker dels genom fys-kemprov tas vid sjöutloppet och vid Götån (bron). Även analys av kiselalger görs vartannat år i lokal strax uppströms bron. Bedömning måttlig status.

Detaljerat förslag på biotopåtgärder Götån

Högsta prio är att åtgärda trummorna under länsväg 931. Detta är inte en helt enkel åtgärd att få till på grund av bl.a. vägens storlek. En temporär lösning föreslås bestående av tillförsel av stenblock nedströms trumman, både för att tröscla upp nivån och förenkla passage, men även för att skapa strukturer och heterogenitet på grusbotten nedströms. Parallellt med detta sker en dialog med väghållaren om en långsiktig lösning. Berörd fastighet Hagfors Byn 1:117, privat.

Uppströms vägen är Götån försiktigt rensad och verkar bitvis lida av brist på lämpligt leksubstrat, vilket även genomförda elfisken vittnar om i form av låga tätheter av årsyngel. Genom att återföra rensmaterialet kan leksubstrat komma fram på naturlig väg. Återförel av rensmaterialet planeras ske manuellt och punktvis. Berörd fastighet Byn 1:211, Östra Tönnet 1:172 bolagsägda. Två smala skiftena Byn 1: 77 och Byn 1:85 är privatägda, Byn 1:85 är där kvarnen har legat. Där görs inga åtgärder. Fastighetsägare har godkänt åtgärderna.

Möjligheterna att tillföra ved nedströms väg 931 undersökas. Som alltid är tillförel av ved en aktuell åtgärd på andra sträckor där annan biotopvård genomförs. Här är många fastigheter berörda, som ska höras innan åtgärd.

Inget myndighetstillstånd behövs för ilägg av träd

Sportfiskarna ansöker om finansiering och blir huvudman för eventuella åtgärder.

Försiktighetsåtgärder:

Material som kan användas vid tröskling finns i den näraliggande grustakten Örberget. Arbetet ska ske vid lågvatten. Väghållaren är kontaktad, men ytterligare dialog behövs innan åtgärd. Väg finns intill åtgärdsplatsen. Minst 40 ton material av olika fraktioner ska användas till trösklingen. Vid biotopåtgärder uppströms bron kommer manuell kraft att användas för att lägga rätt rensmateriale. Detta kommer att ske punktvis. Kulturområdet där kvarnen har legat kommer inte att beröras, ej heller friluftsområdet "Profosdammen". Inget område utpekad med höga naturvärden finns inom berört verksamhetsområde.

Bedömning av miljönyttan:

Konnektiviteten har bedömts till måttligt god. Öringstammen kommer att förstärkas genom att konnektiviteten förbättras och ger möjlighet till Klarälvsfisken att ta sig upp till goda lek- och uppväxtområden.

